

духовного та культурного розвитку дітей, їх участі в житті суспільства та прийняття рішень щодо їх життя та власного розуміння зазначеної проблематики с: 1) визначення пріоритетів, основних завдань і принципів реалізації державної політики у сфері захисту прав дитини; 2) розроблення та затвердження стандартів благополуччя та безпеки дитини; 3) розроблення показників (індикаторів) національного та регіонального рівня щодо забезпечення захисту прав та інтересів дитини; 4) модернізація системи захисту прав та інтересів дитини; 5) удосконалення та гармонізація національного законодавства у сфері прав дитини відповідно до міжнародних зобов'язань [3].

Список використаних джерел

1. Конвенція про права дитини : підпис. 20 лист. 1989 р. Верховна Рада України. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

2. Стратегія Ради Європи з прав дитини (2016-2021) : 20161003101948_CoE Strategy on children_ukr-1. URI: http://la-strada.org.ua/ucp_mod_news_list_show_597.html.

3. Бухтиярова И.Г. Цель и направления административно-правовой защиты детства и материнства в Украине. Право и Закон. 2017. № 2. С. 107-112.

4. Концепція Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року : схв. розпорядж. Кабінету Міністрів України від 5 квіт. 2017 р. № 230-р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/230-2017-%D1%80>.

Вишневський Сергій Вацлавович,
завідувач відділення психологічного
забезпечення відділу кадрового забезпечення
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПСИХОЛОГА З НЕПОВНОЛІТНІМИ ДІТЬМИ З ВИКОРИСТАННЯМ «КРИЗОВОЇ КІМНАТИ», ДРУЖНЬОЇ ДО ДИТИНИ

Проблеми дотримання прав дітей в Україні мають системний характер і проявляються у нескоординованій діяльності із захисту прав дитини, розподілі відповідальності між різними міністерствами та відомствами, низькій ефективності співпраці між ними [1].

У 2018 році «Міжнародним центром розвитку і лідерства» було реалізовано, дослідницький проект з розробки моделі базової компетентності працівників соціальної сфери, які забезпечують захист прав та найкращих інтересів дітей в Україні [2]. Важливою та необхідною на наш погляд є використання методики «Зелена кімната», яка повинна застосовуватися у так званих кризових, дружніх до дитини просторах, до дітей віком від 4 до 14 років, а на розсуд слідчого чи суду – й у віці від 14 до 16 років, які потерпіли внаслідок

учинення злочинів проти статевої свободи і недоторканості, інших злочинів насильницького характеру або стали свідками таких злочинів.

Питання пов'язані з необхідністю створення спеціально обладнаних та пристосованих для допиту дітей приміщень, а також особливостями організації роботи з дітьми в кризових кімнатах за методикою «Зелена кімната» досліджували такі вчені: Н.П. Бочкор, Т.М. Бухтіарова, О.В. Даценко, С.І. Яковенко та інші. Досліджувались переважно психологічні особливості організації роботи з дітьми в кризових кімнатах, питання щодо обладнання таких кімнат, а також питання нормативно-правового забезпечення.

Неповнолітні жертви насильства становлять значну кількість по відношенню до загальної чисельності злочинів в Україні. «Кризова кімната, дружня до дитини» призначена для роботи з дітьми, які постраждали внаслідок злочину чи стали свідками сексуального насильства або експлуатації, інших злочинів, або такими, які підозрюються в скоєнні злочинів, за допомогою спеціальних методик, дружніх до дитини. Організація роботи здійснюється на основі індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її віку та ступеня розвитку. Необхідною передумовою об'єктивного розслідування щодо неповнолітніх жертв насильства є спрямованість всіх органів держави на реалізацію прав і свобод громадян. Особливо це стосується неповнолітніх жертв насильства, які внаслідок їх фізичної і розумової незрілості потребуються особливої уваги з боку досудового та судового слідства.

Тема віктимності серед неповнолітніх є актуальною і виникає необхідність проведення профілактичної роботи не лише працівниками правоохоронних органів, а й соціальних служб та психологів.

Однією із передумов об'єктивного розслідування стало використання методики «Зелена кімната» та відкриття «Кризових кімнат, дружніх до дитини» по усіх регіонах України, які в свою чергу забезпечують комфорт та належні умови щоб дитина почувала себе у безпеці. З метою мінімізації повторної травматизації слідчі залучають психологів для роботи з неповнолітніми жертвами. Нормативно-правове забезпечення обумовлено міжнародними стандартами щодо захисту дітей свідків та жертв злочинів, а також Кримінальним процесуальним кодексом України.

Методика «Зелена кімната» – це спеціально організована система заходів, що має на меті забезпечити законність, гуманність та ефективність кожного рішення щодо дитини, яка потрапила у конфлікт із законом чи перебуває у контакті із законом.

Основними завданнями роботи за методикою «Зелена кімната» є:

- збір доказового матеріалу про злочин чи правопорушення, в яких дитина стала жертвою чи свідком злочину або правопорушником;
- робота з адаптації дитини після скоєння над нею насильства;

– поновлення психоемоційного статусу дитини, яка перебуває в стресовому стані внаслідок конфліктної, аварійної чи іншої екстремальної ситуації;

– блокування гострих стресових реакцій у дитини;

– попередження психоемоційного навантаження у дитини, пом'якшення впливу психотравмуючих ситуацій та психофізичних навантажень;

– усунення фізичного дискомфорту та емоційної напруги, нормалізація процесу життєдіяльності;

– короткострокова чи довгострокова психокорекція;

– психологічна допомога особам, схильним до різних видів залежностей;

– психологічні консультування з рекорегування взаємовідносин у родині, навчальних закладах, у дитячому колективі;

– попередження, профілактика, корекція негативних наслідків відхилення в поведінці та психологічної деформації дітей, схильних до скоєння правопорушень і злочинів;

– допомога дитині зрозуміти й усвідомити причини її поганого пристосування до реальності, і надання допомоги в адаптації та побудові більш реалістичної комунікації.

На думку більшості правознавців та психологів, які займаються проблемами опитування неповнолітніх свідків та жертв, необхідним є проведення психологічного обстеження дитини, важливого для оцінки рівня її розвитку, здібностей у сфері сприйняття, запам'ятовування, відтворення переживань та ін. Суттєвим з правової точки зору, щодо роботи психолога, у зеленій кімнаті, є оцінка наслідків психотравми, що безпосередньо становить предмет провадження [3].

Основні етапи роботи психолога за методикою «Зелена кімната»:

1. За дорученням слідчого щодо проведення психологічної роботи із неповнолітньою жертвою насильства психологу необхідно ознайомитись із матеріалами кримінального провадження, а саме:

– особливості злочину (фабула);

– ознайомитись із наявними матеріалами (протоколи допитів, характеристик, речових доказів та ін.);

– особистість кривдника;

– вік дитини;

– особистісна значущість кривдника для дитини (чи знайомі вони);

– систематичність посягань;

– відтермінованість злочину;

– соціальна характеристика дитини та її сім'ї;

– наявність медичних показань (хвороби дитини – за наявності);

– висновком психолога, який раніше працював з дитиною (у зв'язку зі зверненням до спеціаліста раніше);

2. Підготовчий етап – на основі отриманих відомостей психолог повинен розробити план дослідження (підготувати методики та розробити ключові питання):

- проведення психологічного дослідження;
- підготовка висновків;
- залучення фахівця (спеціаліста, психолога, психотерапевта) до судового засідання.

Психолог може допомогти у розкритті злочину, за допомогою участі у інших процесуальних діях та за допомогою результатів психологічної роботи за використанням методики «Зелена кімната» може виявитись, що самого факту насильства не було.

Висновок. В умовах сучасних судових та правоохоронних органах виникає потреба популяризації роботи та функціонування методики «Зелена кімната» з метою захисту прав і свобод неповнолітніх, а також надання психологічних консультацій досудовому та судовому слідству. Основними перевагами роботи психолога за методикою «Зелена кімната» є те, що батьки, адвокати та інші учасники процесу знаходяться окремо, тобто дитина має вільний простір і може розказати ті відомості, які не може озвучити при батьках або по сторонніх особах. Також, важливо зазначити, що у кризовій кімнаті ведеться аудіо та відео фіксація, тобто ці матеріали залучаються до матеріалів кримінального провадження як доказ.

Список використаних джерел

1. Дакал А.В. Актуальні проблеми формування та реалізації державної політики щодо захисту прав дітей в Україні / А. В. Дакал // Державне управління: теорія та практика. – 2013. – № 2. – С. 100–107.

2. Байдарова О. Як побудувати дієву модель професійних компетентностей фахівців сфери захисту прав та інтересів дітей в Україні / Байдарова О., Карагодіна О., Кликова П. // Вісник АПСВТ. – 2019. – № 1. С. 42–59.

3. Шаповалов В.А. Методы психологической оценки достоверности сообщаемой информации : методическое пособие / В.А. Шаповалов. – Киев: Освіта України, 2016. – 168 с.

Волишина Оксана Василівна,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень ННІЗДН Національної академії внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент

РОЛЬ СПЕЦІАЛІСТА-ПСИХОЛОГА В ПІДГОТОВЦІ ТА ПРОВЕДЕННІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ЖЕРТВ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА

Специфічність і складність розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особистості пов'язані, в першу чергу, з тим, що єдиним джерелом доказів за кримінальним провадженням